

Ομιλία κ. Γιώργου Παπακωνσταντίνου
Υπουργού Οικονομικών
στο Digital Economy Forum του ΣΕΠΕ
Αθήνα, 3 Μαΐου 2010

Καλησπέρα σε όλους.

Όταν έλαβα αυτή την πρόσκληση να μιλήσω σε ένα πολύ γνώριμο για εμένα κοινό, πρέπει να σας ομολογήσω ότι άλλα πράγματα είχα στο μυαλό μου να πω, δεν υπολόγιζα την συγκυρία να έρθει όπως ήρθε.

Είναι προφανές ότι με δεδομένη την σημερινή συγκυρία, αυτά τα οποία έχω να πω είναι αρκετά διαφορετικά από αυτά που είχα στο μυαλό μου να πω όταν ξεκίνησε η διοργάνωση του συνεδρίου και είπα ότι με χαρά θα συμμετάσχω.

Και αυτό, γιατί οι μέρες αυτές είναι ιδιαίτερες. Χθες, σε συνεδρίαση στις Βρυξέλλες, οι Υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης έλαβαν μία εξαιρετικά σημαντική απόφαση, με την οποία ενεργοποίησαν τον μηχανισμό στήριξης της χώρας μας.

Να θυμίσουμε ότι αυτός ο μηχανισμός στήριξης δεν υπήρχε πριν από μερικούς μήνες. Αυτός ο μηχανισμός στήριξης ήταν, αν θέλετε, η ψηφίδα που έλειπε στην συνολική αρχιτεκτονική του ευρώ.

Ήταν η ψηφίδα που έλειπε για να μπορεί η Ευρωζώνη να αντιμετωπίσει κρίσεις, τις οποίες μία χώρα με αδυναμίες προσπαθεί να τις ανατρέψει, να τις αντιμετωπίσει με συντεταγμένο τρόπο. Και βρίσκεται στο επίκεντρο επιθέσεων, δυσκολεύεται να τα βγάλει πέρα με ένα πολύ μεγάλο πρόγραμμα δανεισμού, απέναντι σε αγορές οι οποίες έχουν άλλους χρόνους, άλλα κίνητρα και άρα εντελώς διαφορετικό ορίζοντα μπροστά τους.

Πριν, λοιπόν, από μερικούς μήνες ξεκίνησε αυτή η δουλειά στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την δημιουργία αυτού του μηχανισμού. Ένας μηχανισμός, τον οποίο όλοι στην Ευρωζώνη ελπίζαμε να μην χρειαστεί ποτέ να χρησιμοποιηθεί.

Η λογική ήταν ότι η δημιουργία του και από μόνο θα ήταν αρκετή για να αποτρέψει κερδοσκοπικές επιθέσεις και να δώσει στις αγορές την σιγουριά ότι η όποια χώρα, στην συγκεκριμένη περίπτωση η Ελλάδα, δεν θα είχε κανένα απολύτως πρόβλημα και άρα όποιοι στοιχημάτιζαν στα χειρότερα σενάρια για αυτή την χώρα, απλώς θα έχαναν τα λεφτά τους.

Όλοι, όμως, γνωρίζουμε πως στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα πράγματα δεν λειτουργούν πάντα με τον πιο ευθύγραμμο τρόπο. Όλοι γνωρίζουμε ότι διαφορετικές χώρες με διαφορετικά πολιτικά και εκλογικά ημερολόγια, με διαφορετικές συνταγματικές διαδικασίες, εκφράζονται και πολλές φορές προκύπτει μία γλώσσα που δεν είναι πάντα συμβατή. Ο ένας δεν λέει ακριβώς το ίδιο με τον άλλον.

Αυτό οι αγορές το κατάλαβαν πολύ γρήγορα. Και συνέχισαν, συνεχώς, να πιέζουν την χώρα που ήταν σε αδυναμία, στην συγκεκριμένη περίπτωση την δική μας την χώρα.

Έτσι, λοιπόν, φτάσαμε στην ανάγκη να ενεργοποιήσουμε, να ζητήσουμε ως Ελλάδα την ενεργοποίηση αυτού του μηχανισμού. Και φτάσαμε στην χθεσινή απόφαση το Συμβούλιο των Υπουργών της Ευρωζώνης να συμφωνήσει, να συναινέσει στην ενεργοποίησή του.

Από τον μηχανισμό αυτό, η χώρα μας θα έχει την δυνατότητα να αντλήσει κεφάλαια πρωτόγνωρα όχι απλώς σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και παγκοσμίως.

110 δισ. ευρώ σε μία περίοδο τριών ετών, εκ των οποίων 80 είναι από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 30 είναι από τους πόρους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, μέλος του οποίου, βεβαίως, όπως γνωρίζετε, είναι και η Ελλάδα.

Για να έχουμε μία αίσθηση του πόσο πρωτόγνωρη είναι αυτή η διαδικασία, να θυμίσουμε ότι πριν από μερικούς μήνες η συζήτηση γινόταν για πόρους της τάξεως των 20, 30, 40 δισ. ευρώ.

Όσο καθυστερούσε η λήψη της απόφασης και η εξειδίκευσή της, τόσο το τίμημα μεγάλωνε. Τόσο το κόστος για να πειστούν οι αγορές ότι δεν υπάρχει κίνδυνος για την Ευρωζώνη και ότι καμία χώρα της Ευρωζώνης δεν πρόκειται να έχει πρόβλημα, τόσο όσο, λοιπόν, καθυστερούσε η εξειδίκευση του μηχανισμού τόσο ανέβαιναν και τα νούμερα.

Και έτσι φτάσαμε στα σημερινά, πραγματικά, πρωτόγνωρα νούμερα, από τα οποία 110 δισ., τα 100 αφορούν το δημόσιο χρέος της χώρας και τα 10 αφορούν την δυνατότητα κεφαλαιακής στήριξης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Ενός συστήματος, που θέλω να τονίσω εδώ, μετά και από την σημερινή απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να δέχεται ομόλογα από ελληνικές τράπεζες, ανεξάρτητα από την πιστοληπτική ικανότητα, είναι πλέον απολύτως θωρακισμένο και κατοχυρωμένο.

Και η σημερινή απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι εξαιρετικά σημαντική, γιατί ακυρώνει στην πράξη τις διαθέσεις των διάφορων πιστοληπτικών οίκων, που παρά το γεγονός ότι βλέπουν πάρα πολύ καλά την πρόοδο στην ελληνική οικονομία, παρά το γεγονός ότι κανένας σοβαρός αναλυτής κοιτώντας σήμερα την κατάσταση και πριν από 4 μήνες δεν μπορεί να μιλάει για χειροτέρευση, επιμένουν να συνεχίζουν υποβαθμίσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και των ελληνικών τραπεζών.

Όμως, αυτά τα 110 δισ. ευρώ είναι χρήματα των Ελλήνων φορολογουμένων, είναι χρήματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Και για να δοθούν χρειάζονται εξασφαλίσεις.

Για να έχουμε μία αίσθηση του πόσο σημαντικό είναι το ποσό αυτό, να θυμίσουμε ότι το ποσοστό που έχει η χώρα μας ως μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, είναι κάτω από 1 δισ. ευρώ. Και το μεγαλύτερο ποσό που ποτέ δόθηκε από το Ταμείο σε χώρα σε ανάγκη ήταν κάτω από 20 φορές το ποσοστό της.

Εδώ μιλάμε για 30 φορές το ποσοστό της χώρας παραπάνω, αν υπολογίσετε ότι το ποσοστό μας είναι γύρω στα 900 και κάτι εκατομμύρια.

Αυτό δείχνει το μέγεθος του προβλήματος και την διάθεση όμως των εταίρων όλων να στηρίξουν όχι απλώς την Ελλάδα, γιατί το πρόβλημα δεν είναι ελληνικό μόνο, βεβαίως είναι πρωτίστως ελληνικό, αλλά είναι και πρόβλημα συνολικά της Ευρωζώνης.

Όμως, οι Ευρωπαίοι φορολογούμενοι, τα άλλα κράτη-μέλη τα οποία συμμετέχουν στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, θέλουν να διασφαλίσουν ότι τα ποσά αυτά βεβαίως έρχονται για να στηρίξουν μία βιώσιμη οικονομική πορεία.

Και στο πλαίσιο αυτό, διαπραγματευτήκαμε τις τελευταίες εβδομάδες με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ένα Ζετές πρόγραμμα οικονομικών αλλαγών.

Ένα πρόγραμμα, με το οποίο το έλλειμμα της χώρας θα υποχωρήσει από το εξωφρενικό 13,6% στο οποίο βρέθηκε στο τέλος του 2009, σε κάτω από 3% στο τέλος του 2014, με μία εμπροσθοβαρή πολιτική και μία επιθετική δημοσιονομική προσαρμογή, ακριβώς για να μπορέσουμε να δείξουμε την διαφορά και να πείσουμε τους εταίρους μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τις διεθνείς αγορές, ότι οι πρακτικές του παρελθόντος έχουν τελειώσει.

Δεν υπάρχει καμία απολύτως αμφιβολία ότι το πρόγραμμα το οποίο αποφασίστηκε είναι ένα πάρα πολύ δύσκολο πρόγραμμα. Δεν υπάρχει καμία απολύτως αμφιβολία ότι δημιουργεί αντιδράσεις γιατί πλήττει πάρα πολύ κόσμο.

Πλήττει κόσμο, ο οποίος δεν έχει και ευθύνη για αυτό που έχει συμβεί. Πλήττει δημοσίους υπαλλήλους που βλέπουν το μισθό τους να περικόπτεται. Πλήττει συνταξιούχους που βλέπουν ένα μέρος των δώρων να περικόπτεται. Πλήττει όλο τον κόσμο, διότι αυξάνονται οι έμμεσοι φόροι. Ο Φ.Π.Α., οι Ειδικόι Φόροι Κατανάλωσης στα ποτά, στα καύσιμα και στα τσιγάρα.

Όμως, είναι το μοναδικό σχέδιο το οποίο μπορεί να υπάρξει αυτή την στιγμή. Η επιλογή είναι πάρα πολύ απλή. Είναι: ή αυτό το σχέδιο ή η χώρα να πάει στον τοίχο.

Και εμείς, η Κυβέρνηση πήραμε την υπεύθυνη απόφαση και ελπίζουμε ότι το ίδιο θα κάνουν και στην Βουλή τα κόμματα της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, όταν έρθει το νομοσχέδιο για συζήτηση τις επόμενες ημέρες.

Στην διαπραγμάτευση αυτή προσπαθήσαμε, όσο μπορούσαμε, να προστατεύσουμε τους πιο ευάλωτους. Τους χαμηλοσυνταξιούχους, τους δημοσίους υπαλλήλους με χαμηλούς μισθούς και βεβαίως τον ιδιωτικό τομέα απέναντι σε μία λογική που έλεγε ότι το βασικό πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας στην χώρα ήταν το ύψος των μισθών του ιδιωτικού τομέα, ενώ ξέρουμε ότι δεν είναι αυτό, είναι πολλά άλλα.

Βεβαίως και το κόστος παίζει μεγάλο ρόλο. Βεβαίως και το μισθολογικό κόστος έχει ένα ρόλο. Αλλά δεν θα σώσει κανένας την ανταγωνιστικότητα της χώρας καταργώντας και στον ιδιωτικό τομέα τον 13ο και τον 14ο μισθό.

Έχουμε, λοιπόν, ένα πρόγραμμα το οποίο είναι δύσκολο, το οποίο απαιτεί τεράστια δουλειά από όλους μας, θα απαιτήσει πολλές θυσίες. Εμείς, από την πλευρά μας, θα κάνουμε ό,τι μπορούμε οι θυσίες αυτές να είναι επιμερισμένες δίκαια, πράγμα που δεν είναι πάντα εύκολο, αλλά δεν είναι μόνο ένα δημοσιονομικό πρόγραμμα. Είναι και ένα πολύ μεγάλο πρόγραμμα των τομών και των αλλαγών που όλοι μας ξέρουμε πολύ καλά ότι χρειάζεται. Και το λέω σε ένα χώρο, ο οποίος έχει δείξει και την καινοτομία του και τη διάθεσή του να περάσει μπροστά και το πρόβλημα που πολλές φορές έχει απέναντι σε ένα δυσκίνητο Δημόσιο, σε ένα Δημόσιο που δεν είναι σαφές ακριβώς πώς εισπράττονται οι φόροι, πώς κατανέμονται οι δαπάνες και πώς το κράτος πολλές φορές τιμωρεί αντί να ευνοεί και να βοηθάει την επιχειρηματικότητα.

Στο πρόγραμμα λοιπόν αυτό, το Ζετές, υπάρχουν όλες εκείνες οι τομές και οι διαρθρωτικές αλλαγές για τις οποίες είχαμε δεσμευτεί και στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Στο φορολογικό σύστημα, με ποια συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα ελέγχου εφαρμογής, στον Προϋπολογισμό, με την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο ελέγχεται και

παρακολουθείται ο Προϋπολογισμός, στο Ασφαλιστικό Σύστημα, γιατί όλοι ξέρουμε ότι το σημερινό σύστημα στην Ελλάδα δεν είναι βιώσιμο. Όλοι το γνωρίζουμε αυτό πάρα πολύ καλά και τώρα είναι η στιγμή να κάνουμε τις αλλαγές που πρέπει.

Στην αγορά εργασίας, για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε να μπουν νέοι, να μπορέσουμε να δώσουμε μια περαιτέρω βοήθεια στο να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας ή να κρατηθούν κατά τη διάρκεια της κρίσης και βέβαια στο χώρο της οικονομίας για να διευκολύνουμε τη δημιουργικότητα, την επιχειρηματικότητα, τις επενδύσεις, είτε είναι εγχώριες, είτε είναι ξένες.

Στο πλαίσιο του Υπουργείου Οικονομικών, του οποίου έχω την τιμή να προϊσταμαι, υπάρχουν πάρα πολλές δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος. Βεβαίως, έχουμε κατ' εξοχήν την ευθύνη υλοποίησης και εδώ θέλω να κάνω μια αναφορά σε ορισμένα ζητήματα που νομίζω συνδέουν την ευρύτερη συζήτηση και με το ενδιαφέρον αυτού του Συνεδρίου και των ημερών αυτών.

Όλοι ξέρουμε ότι η Ελλάδα έχει ένα φορολογικό σύστημα άδικο και αναποτελεσματικό. Πριν από μερικές εβδομάδες ολοκληρώσαμε, μετά από μια μεγάλη διαβούλευση, ένα νέο φορολογικό πλαίσιο. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι είναι ένα πιο δίκαιο φορολογικό πλαίσιο το οποίο κατανέμει τα βάρη με καλύτερο τρόπο και το οποίο βάζει για πρώτη φορά βάσεις δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας.

Για να μπορέσει όμως να λειτουργήσει αυτό το νέο φορολογικό πλαίσιο χρειάζεται κατ' εξοχήν από πίσω του υποδομές, υποδομές πληροφορικής και επικοινωνιών. Σε όλα τα κράτη, το κομμάτι του Δημόσιου Τομέα που λειτούργησε πιο γρήγορα από τα άλλα ήταν βεβαίως, από πλευράς πληροφορικής, ήταν πάντα η είσπραξη των φόρων. Γνωστό αυτό. Και στη δική μας τη χώρα το Υπουργείο Οικονομικών ήταν πάντα μπροστά στις εφαρμογές πληροφορικής, έτσι ώστε να μπορέσει να εισπράττει καλύτερα.

Προχωρούμε τώρα παραπέρα, ακριβώς γιατί βλέπουμε και αποτυπώνεται πάρα πολύ καλά στο Νομοσχέδιο ότι αν δεν υπάρξει η διασύνδεση των διαφόρων βάσεων δεδομένων, αν δεν έχουμε μια σωστή αποτύπωση του περιουσιολογίου, για παράδειγμα, αν δεν μπορέσουμε να ελέγχουμε με νέο τρόπο και όχι με τον παλιό, διαβλητό τρόπο, εάν δεν μπορέσουμε να έχουμε μια καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη ηλεκτρονικά και να περάσουμε στην καθολική, για παράδειγμα από του χρόνου, υποβολή των φορολογικών δηλώσεων με ηλεκτρονικό τρόπο, εάν δεν μπορέσουμε να αντικαταστήσουμε το σημερινό που ήδη αποδίδει, τη σημερινή χρήση των αποδείξεων ως κίνητρο και αντικίνητρο για τον φορολογούμενο, με ένα καλύτερο σύστημα όπου συνδέεται απευθείας το κατάστημα, ο πωλητής με τα κεντρικά συστήματα του Υπουργείου Οικονομικών, ξέρουμε ότι θα έχουμε κάνει ένα ατελές βήμα.

Κάνουμε σημαντικά θεσμικά βήματα, για παράδειγμα και μόνο το περίφημο κίνημα των αποδείξεων στο μήνα Απρίλιο έδειξε μια πρωτοφανή - και θα ανακοινώσουμε τα επίσημα νούμερα σε μερικές μέρες - αύξηση των εσόδων του ΦΠΑ μετά από την υποβολή των 3μηνιαίων δηλώσεων από τις μικρές επιχειρήσεις. Ο κόσμος πια ζητά αποδείξεις, όπως γίνεται σε κάθε ευνομούμενη πολιτεία. Και έτσι έχουμε μια πραγματική αύξηση των εσόδων ΦΠΑ εξαιτίας αυτού.

Αλλά αυτά τα θεσμικά βήματα που κάνουμε θα μπορέσουν να γίνουν πραγματικότητα μόνο όταν υποστηριχθούν με συστήματα, με βάσεις δεδομένων, με διασύνδεση, αυτό είναι που επιχειρούμε. Επιχειρούμε ταυτόχρονα από την πλευρά των δαπανών με την ολοκλήρωση των μεγάλων συστημάτων που θα επιτρέπουν στο Υπουργείο Οικονομικών να

παρακολουθεί σε καθημερινή βάση ποιος ξοδεύει τι, γιατί είναι αδιανόητο το 2010 να μην έχει εικόνα ή να έχει εικόνα με καθυστέρηση για το πώς ξοδεύεται το χρήμα του έλληνα φορολογούμενου.

Θα μπορέσουμε επιτέλους να έχουμε μια ενιαία βάση δεδομένων για τους δημόσιους υπαλλήλους, έτσι ώστε να ξέρουμε ποιος πληρώνεται και πόσο, κάτι που όσο και αν φαίνεται απίστευτο ακόμα δεν υπάρχει. Να συνδέσουμε και να μπορέσουμε να δούμε, να κάνουμε μια πραγματική αποτίμηση και να μπορούμε να ελέγχουμε δημοσίους υπαλλήλους σε σχέση με τα περιουσιακά τους στοιχεία.

Όλα αυτά, συστήματα τα οποία σε άλλες χώρες θεωρούνται δεδομένα, στη δική μας περνάνε από πάρα πολλές καθυστερήσεις, από πολλές καλές προθέσεις που πολλές φορές δεν μεταφράζονται σε αποτέλεσμα.

Σε όλα αυτά υπάρχουν πάντα διλήμματα. Ένα μεγάλο δίλημμα είναι πόσα από αυτά πρέπει να γίνονται με μια λογική outsourcing, πόσα απ' αυτά πρέπει να είναι έργα τα οποία γίνονται με πιο κλασικό τρόπο.

Τα διλήμματα αυτά δεν έχουν πάντα εύκολη απάντηση και προσπαθούμε να βρούμε μια ισορροπία με την οποία να δίνουμε χώρο στην αγορά, να μην νομίζουμε ότι μπορούμε να τα κάνουμε πάντα εμείς όλα καλύτερα, αλλά ταυτόχρονα να ζητάμε από την αγορά να δίνει λύσεις, οι οποίες να είναι συγκρίσιμες και από πλευράς κόστους, με τις εναλλακτικές πιο κλασικές λύσεις όπου το Δημόσιο κάνει περισσότερα πράγματα το ίδιο.

Έχουμε μπροστά μας τους επόμενους μήνες πάρα πολύ δουλειά σε αυτά τα ζητήματα, έχουμε ξεκινήσει ένα διάλογο τον οποίο έχω ζητήσει με την αγορά για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για προδιαγραφές, για ανοιχτά συστήματα, για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για ένα νέο τρόπο ανάθεσης, υλοποίησης έργων, πράγματα τα οποία από την πολύ παλιότερη θητεία μου στο χώρο αυτό είχαμε ξεκινήσει να μιλάμε αλλά τελικά έμειναν μετέωρα.

Ελπίζω ότι τουλάχιστον όσο αφορά το Υπουργείο Οικονομικών, αλλά και ευρύτερα σε όλη την προσπάθεια που κάνει η Κυβέρνηση για να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια, για να μπορέσουν για παράδειγμα όλες οι αποφάσεις των Υπουργών, ότι αφορά χρήμα να είναι στο Διαδίκτυο, να είναι ανοιχτό σε όλους, να έχει ο πολίτης όση περισσότερη πληροφορία γίνεται, έτσι ώστε να είναι και μεγαλύτερη η λογοδοσία.

Ελπίζω και είμαι σίγουρος ότι σε αυτή την κατεύθυνση θα σας έχουμε αρωγούς.

Θέλω να ολοκληρώσω με δύο πιο γενικές παρατηρήσεις. Και να με συγχωρέσετε που δεν θα μπορέσω να μείνω σε όλη τη διάρκεια της ενότητας αυτής, διότι σήμερα ολοκληρώνουμε το Νομοσχέδιο το οποίο κατατίθεται αύριο στην Βουλή και αφορά την υλοποίηση του Ζετούς αυτού οικονομικού προγράμματος στο οποίο έχει δεσμευτεί η Κυβέρνηση και αποτέλεσμα του οποίου ήταν και η ενεργοποίηση του μηχανισμού των 110 δισ. ευρώ.

Οι παρατηρήσεις μου είναι οι εξής. Παρατήρηση πρώτη. Οι πολίτες θα στηρίξουν την προσπάθεια που γίνεται σήμερα; Η απάντηση είναι διπλή. Θα την στηρίξουν, αν θεωρήσουν ότι επιτέλους και μετά από πάρα πολύ καιρό οι κόποι και οι θυσίες θα έχουν κάποιο αποτέλεσμα. Έχουμε στη χώρα μας πολλές φορές ξεκινήσει και έχουμε μείνει με ένα μετέωρο βήμα. Τώρα είναι η στιγμή αυτό το βήμα να το ολοκληρώσουμε.

Δεύτερη προϋπόθεση, θα τα στηρίξουν εάν θεωρήσουν ότι τα βάρη κατανέμονται δίκαια και αντιλαμβάνομαι πάρα πολύ καλά όχι απλώς την ανησυχία, αλλά πολλές φορές και την οργή ανθρώπων οι οποίοι βλέπουν το εισόδημά τους να μειώνεται και δεν βλέπουν με την ίδια ταχύτητα να τιμωρούνται αυτοί που είναι υπεύθυνοι, να πιάνουμε τους φοροφυγάδες, να πιάνουμε τους ελεύθερους επιχειρηματίες που φοροδιαφεύγουν, όσους φοροδιαφεύγουν.

Εγώ το μόνο που έχω να πω εδώ είναι ότι εμείς δεν πρόκειται να κάνουμε πίσω σε αυτό και θέλουμε να κρινόμαστε, όχι απλώς από την αποτελεσματικότητα με την οποία εφαρμόζουμε αυτό το πρόγραμμα, αλλά με το πόσο δίκαια κατανέμουμε τα βάρη και το πόσο τις επόμενες εβδομάδες και μήνες θα δώσουμε απτά δείγματα γραφής για την διάθεσή μας να συγκρουστούμε. Να συγκρουστούμε με συμφέροντα που κρατάνε πίσω τον τόπο.

Δεύτερη παρατήρηση. Και εδώ νομίζω στο ερώτημα που θα θέσω η απάντηση είναι πάρα πολύ απλή. Η χώρα τα έχει ανάγκη όλα αυτά; Η απάντηση είναι νομίζω συντριπτική. Η χώρα έχει τεράστιες δυνατότητες. Η οικονομία έχει τεράστιες δυνατότητες. Οι πολίτες έχουν τεράστιες δυνατότητες. Απλώς σήμερα έχουν ένα κράτος και ένα πολιτικό σύστημα που για χρόνια τους κρατούσε πίσω.

Έχει έρθει η στιγμή να κάνουμε πραγματικότητα αυτά τα οποία όλοι μας ξέρουμε ότι πρέπει να γίνουν και μέχρι τώρα δεν τολμούσαμε.

Ευχαριστώ πολύ.